

Petar STRČIĆ
Hrvatski državni arhiv, Zagreb

IVE JELENOVIĆ – FILOLOG I ETNOLOG PRILOG ZA ŽIVOTOPIS

Prof. Ive Jelenović s otoka Krka ostavio je iza sebe nevelik ali zapažen opus iz filološke (dijalektološke i toponomastičke) i etnološke oblasti, te se daje uvid u njegov život i djelo.

Otok Krk poznat je po znatnom broju zaslužnih stvaralaca/pisaca, počevši od znamenitih Držihe i Dobrovita preko Vida Omišljanina, Blaža Baromića i Frana Krste Frankopana do Ivana Črnčića, Mata Dvorničića i Vjekoslava Štefanića, na primjer. U taj dugi niz ubrojio se i Ive Jelenović, rođen 27. VII. 1898. u Svetom Vidu, a preminuo u Zagrebu 3. III. 1981. godine (sahranjen je u zavičajnom središtu, u Dobrinju)¹.

Osnovnu školu završio je u središtu starohrvatske kaštelske/općinske zajednice, u Dobrinju²; nižu gimnaziju polazi na franjevačkome krčkom otočiću Košljunu (1911–15), više razrede (do sedmoga) u Sušaku, prvo polugodište VIII. razreda³ (kao izbjeglica pred talijanskim okupatorom) u Karlovcu, a drugo polugodište opet u Sušaku, gdje je

¹ Snježana Hozjan, Prilog za životopis Iva Jelenovića (s bibliografijom), *Krčki zbornik* 33 (Narodni život i običaji o. Krka, knj. 1), Krk 1995, 321–330.

² O Dobrinjštini na sjeveroistoku otoka Krka usp., npr.: Ivan Črnčić, Dva slovjska spomenika glagolicom pisana u Dobrinju l. 1100 i 1230, *Zagrebački katolički list*, XI, 29, 1860, 226–229; Dragutin Kniewald, Antependij u Dobrinju na o. Krku, *Godišnjak Sveučilišta u Zagrebu* za šk. god. 1929/30–1932/33, 1933; Mirjana Strčić, *Temelji književne epohe. Svećenici u hrvatskome narodnom preporodu Istre i Kvarnerskih otoka*, Pazin–Rijeka 1994, 115–132, i Josip Gržetić Krasanin – na prijelazu od romantizma prema realizmu, *Fluminensia* III, 1–2, Rijeka 1991, 101–109; Petar Strčić, »Ljetopis« i »Kronika« pučke/osnovne škole u Dobrinju, Krk 1992; Snježana Hozjan, Fonološki prikaz mjesnoga govora Krasa (reprezentanta dobrinjskoga govornog tipa), *Rasprave Zavoda za jezik* 16, Zagreb 1990, 45–66, Govor Krasa na otoku Krku (deklinacija), *isto*, 18, 1992, 43–55, i Govor Krasa na o. Krku (glagolski oblici), *isto*, 19, 1993, 113–126. Radove I. Jelenovića usp. u sljedećim bilješkama.

³ S. Hozjan, Prilog..., 321.

i maturirao. U Zagrebu je 1921., na Filozofskome fakultetu upisao slavistiku i romanistikom. Istodobno je (do 1923) polazio glumački tečaj. Stekavši apsolventski status, talijanski jezik usavršavao je 1923/24. u Firenzi. U međuvremenu je pobolijevao, a nedostatak novca uglavnom je razlog tome da se povremeno i zapošljavao, tako da je tek 1943. diplomirao na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu, i to uz glavne predmete još i povijest, ruski i talijanski jezik kao pomoćne predmete⁴.

Kako u Zagrebu kao student nije mogao dobiti zaposlenje adekvatno očekivanjima, uz pomoć svog prijatelja Otokara Keršovanija postao je korektor dnevnika *Novosti* u Beogradu, ali se – opet uz Keršovanijevu pomoć – vratio u Zagreb, pa je od 1927. knjižničar u Higijenskom zavodu; istodobno se i dalje bave korekturom i lektoriranjem⁵ te honorarno predaje hrvatski jezik u Školi narodnoga zdravlja, odnosno u Školi za zdravstvene pomoćnike⁶. U Nakladni zavod Banovine Hrvatske prešao je 1941; redaktor je odnosno tehnički urednik školskih knjiga i za NDH. Od 1945. voditelj je Nakladnoga odjela Hrvatske nakladne tiskare, pa korektor i lektor u Književnom odjelu, koji se transformirao u nakladno-izdavačko poduzeće Zora. Od 1951. institutski je asistent u Leksikografskom zavodu FNRJ, potomji *Miroslav Krleža*, u kojemu je lektor od 1953. do mirovine 1963. godine⁷.

Jelenović se gotovo istodobno u javnosti počeo javljati na nekoliko stručnih a potom i znanstvenih područja; poznato je više desetaka njegovih studija i članaka, od kojih su neki i obimniji⁸. No iako je taj objavljeni opus relativno malen, većina Jelenovićeve radova ima temeljnu i trajnu vrijednost.

Ako ovdje ostavimo postrani njegov danas uglavnom anoniman lektorski rad tijekom više desetljeća, i to u više nego značajnim hrvatskim institucijama, poput Nakladnoga zavoda i Leksikografskoga zavoda, gdje je svojih zahvatima i bitnije utjecao na razvijanje kulture hrvatskoga jezika i očuvanje njegove čistoće, onda se moraju istaknuti dijalektološka terenska istraživanja na otoku Krku, i to osobito u starohrvatskome dobrinjskom, omišaljskom i vrbničkom kraju⁹. Tu su i njegovi toponomastički napori u Istri, Kvarnerskom primorju i Dalmaciji¹⁰. Istodobno, okreće se i folkloru, napose u

⁴ Isto, 323.

⁵ Isto, 323.

⁶ Nikola Bonifačić Rožin, *Ive Jelenović, Krčki zbornik* 6, 1975, 322.

⁷ S. Hozjan, *Prilog...*, 323–324.

⁸ Vera Bonifačić-Marković i Nikola Bonifačić Rožin, *Bibliografija prof. Ive Jelenovića, Krčki zbornik* 6, 1975, 325–327; S. Hozjan, *Prilog...*, 328–329 (ocjene i osvrti na str. 330).

⁹ Toponomastika sjeverozapadnog dijela o. Krka, *Filologija* 2, Zagreb 1959, 13–29; Obalna toponimija zapadnog dijela o. Krka, *Ljetopis JAZU* 66, Zagreb 1960; Toponomastika zapadnog dijela o. Krka, *isto*, 1962, 324–347; Dobrinjska toponomastika, *isto*, 67, 1963, 291–292; Dobrinjska toponimija, *isto*, 70, 1965, 417–418; Mikrotoponimija dobrinjskog područja na o. Krku, *Hrvatski dijalektološki zbornik* 3, Zagreb 1973, 151–317 • tabla; Mieczysław Malecki, *Filologija* 4, Zagreb 1963, 237–242.

¹⁰ Usp. literaturu u prethodnoj bilješki te Pomorski i ribarski nazivi na Krku, Korčuli i Lopudu, *Zbornik instituta za historijske nauke JAZU* 2, Zada 1956, 133–172 • geografska karta.

svome zavičaju, dajući uvid u prošlost, ali i fiksirajući trenutno stanje. Dao je vrijedne etnološke radove, na temelju vlastitih proučavanja narodnoga života i običaja, a za potrebe Instituta za narodnu umjetnost te za HAZU. No bavio se i organizacijskim i prosvjetiteljskim radom, utječući na rad folklornih družina, potičući osnivanje novih i vodeći ih¹¹.

Jelenović je i na drugi način ušao u povjesnicu filologije, odnosno dijalektologije, te hrvatske književnosti uopće. Naime, zajedno s Vrbničanimom Hijacintom Petrisom 1934. objavio je prvu zbirku u nas pjesama stvorenih na čakavštini¹²; bili su to Ujevićevi, Nazorovi, Balotini, Ljubićevi i Gervaisovi stihovi, a tu je i izbor narodnih ostvarenja. Antologija je izazvala zasluženu pažnju, ali i neuobičajeno živu polemiku oko sudbine čakavštine¹⁴. I djelo i polemika pridonijeli su nagloj afirmaciji čakavštine u hrvatskome književnom svijetu. Jelenović je i u naše dane pomogao objavljivanje još jedne kapitalne zbirke čakavskih poetskih djela, a priredio je za ediranje i djela Zvane Jardasa i Matka Laginja¹⁵.

Taj krčki Bodul sadržajima spomenutih a i drugih djela zalazio je i u povijest¹⁶;

¹¹ Npr., Istarski folklor i »talijanstvo« Istre, *Istra*, VI, 30, Zagreb, 1934, 1; Proljetni običaji u Dobrinju (o. Krk), *Zbornik za narodni život i običaje JAZU* 33, Zagreb 1949, 141–146; Krčki festivali, *isto*, IV, 5–6, 1955, 252–255; Etnološki prilozi iz Dobrinja na o. Krku, *Zbornik za narodni život i običaje JAZU* 40, Zagreb 1962, 221–240 • 3 table; Krčki i novljanski folklor, *Rad XI. kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije u Novom Vinodolskom 1964*, Zagreb 1966, 55–59; O nekim pojavama smelanjia u razvitku današnjeg folkloria, *isto*, u *Celju*, Ljubljana 1968; Mesopust u Dobrinju, *Krčki zbornik* 5, 1972, 231–242; Svirka (sopéli) u Dobrinjštini, *isto*, 6, 173–177 (oba na čakavštini).

¹² *Antologija nove čakavske lirike*, Zagreb 1934; 2. dop. izd. 1947; 3. dopunjeno izdanje Jelenović je objavio 1960. samostalno.

¹³ Usp., npr., Branko Krmpotić (*Hrvatska smotra*, II, 8–9, Zagreb 1934, 339–345), Stjepan Devčić (*Komedija*, I, 19, Zagreb 1934, 4), Ivan Hergešić (*Obzor*, LXXV, 104, Zagreb 1934, 1–2), Josip Horvat (*Jutarnji list*, XXIII, 7982, Zagreb 1934, 10), Ivo Kozarčanin (*Hrvatska revija*, XVIII, 10, Zagreb 1935, 549–553), Ljubomir Maraković (*Hrvatska prosvjeta*, XXI, 8, Zagreb 1934, 285–286), Mate Hraste (*Južnoslovenski filolog* 16, Beograd 1937, 235–237), Camilla Lucerna (*Morgenblatt*, L, 79, Zagreb 1939, 6), Antun Barac (*Mladost* 4, Zagreb 1934) itd.

¹⁴ Usp. Nikola Štefanić, *Naš čakavski problem*, Zagreb 1935; *Sabor čakavskoga pjesništva*, I, 1970, 4, 1972. U polemiku se uključio i Jelenović, Radanje ili umiranje čakavštine?, *Obzor*, LXXVI, 86, Zagreb 1935, 1–2, a na antologiju se osvrtao i kasnije: Marginalije uz čakavsku antologiju iz tridesetih godina, *Dometi*, II, 11, Rijeka 1969, 63–75, 12, 66–77, III, 1–2, 100–114.

¹⁵ Zvane Črnja – Ive Mihovilović, *Korablja začinjavaca u versih hrvacki složena mnogim cvijtem opkićena po zakonu dobrih poet. Antologija čakavske poezije*, Rijeka 1969, i u *Dometima*, I, 6–7, Rijeka 1968, 1–321. – Zvane Jardas, *Kitica mažurani*, Zagreb 1936; Matko Laginja, *Istranom. Književna čakavština*, Rijeka 1970, i *Dometi*, I, 6–7, Rijeka 1968, 106–108, III, 6, 1970, 31–43, 7, 53–66, 8, 47–69. Usp. ocjenu P. Strčića u *Krčkom zborniku* 3, 1971, 284–285.

¹⁶ Osim radova u prethodnim bilješkama usp.: »Dota« crkvice Sv. Vida kod Dobrinja, *Krčki kalendar za 1939*, Zagreb 1938, 46–50; Janez Trdina i o. Krk, *Riječka revija*, XII, 6, 1963, 734–783; Dobrinj (Krk) na prijelazu iz XVI u XVII stoljeće, *Jadranski zbornik* 6, Rijeka–Pula 1963–66, 253–

bavio se i prevođenjem¹⁷, filmom¹⁸, literaturom za gluhoonijeme itd.¹⁹ Bio je primjer intelektualca iz stare škole, sa svestranom naobrazbom i znanjem. Od 30-ih godina znatno je utjecao na promjenu odnosa prema čakavštini općenito, na njeno življe proučavanje. Svojim filološkim djelom, osobito onim praktično-lektorske naravi, usmjeravao je niz naraštaja na to da više pažnje posvete što boljemu hrvatskom standardnom jeziku. Tijekom toponomastičkih pak istraživanja pobilježio je i tako sačuvao te obradio veoma mnogo riječi iz narodnoga hrvatskoga života. Suvremenijim etnološko-folklorističkim pristupom narodnome stvaralaštvu u znatnoj je mjeri neposredno, u puku, utjecao na to da se još bolje njeguju narodni ples, svirka i nošnja.

Na Jelenovića je njegov zavičaj znatno utjecao – glagoljaški otok Krk, a na njemu njegov Sveti Vid i Dobrinjština uopće. Naime, pored ostaloga, Dobrinj je poznat i po jednoj od najstarijih glagoljskih isprava uopće – po darovnici dobrinjskoga »slavnoga Dragoslava« iz 1100. godine; a ovaj je dao sagraditi crkvu svetog Vida i obdario je upravo u Jelenovievu rodnom selu, koje se od tada i zove po tom svecu. Upravo je Jelenović 20-ih godina dalje, u vrijeme proslave tisućugodišnjice Hrvatskoga Kraljevstva, započeo s akcijom saniranja toga spomenika starohrvatskoga graditeljstva²⁰. U tome glagoljaškom usmjerenju, u inspiraciji svojim precima i čuvanju onoga što su oni stvorili, u isticanju narodnih jezičnih i drugih vrijednosti kretao se životni i radni put Ive Jelenovića, a u tome je smislu njegovo djelo svakako potrebno nastavljati.

IVE JELENOVIĆ. FILOLOGUE ET ETHNOLOGUE (CONTRIBUTION À SA BIOGRAPHIE)

Résumé

Prof. Ive Jelenović, d'origine de l'île de Krk (Croatie), a laissé une œuvre restreinte mais remarquable du domaine filologique (dialectologique et toponomastique) et ethnologique. Il s'agit d'un aperçu de sa vie et de son œuvre.

–274; Talijanski okupator 1942. god. o Dobrinjcima (jedna stranica krčke povijesti), *Krčki zbornik* i, 1970, 425–442.

¹⁷ S talijanskoga je prevodio A. Palazzeckoga, C. Goldonija, L. Pirandella, s poljskoga M. Mateckoga, sa slovenskoga F. Krala i J. Trdinu itd.

¹⁸ *Krk – najveći otok Jadranskoga mora*, Zagreb 1938.

¹⁹ Pomogao je J. Medvedu pripremu i objavljivanje knjige *Mucanje i Čitanje govora s usta* te K. Besleru *Narodne čitanke o zdravlju*.

²⁰ I. Črnčić, Dva slovenska spomenika...; I. Jelenović, »Dota«...; Vjekoslav Štefanić, Povijest crkve sv. Vida kraj Dobrinja, *Krčki kalendar za 1939*, Zagreb 1938, 32–46. Crkva je obnovljena 1940. godine (N. Bonifačić Rožin, Ive Jelenović, 322).